

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства аграрної політики
та продовольства України
від 15.01.2024 № 100

Методика
визначення відповідності сортів міскантусу гігантського
(*Miscanthus* × *giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkinson & Renvoize)
критеріям відмінності, однорідності та стабільності

Загальні рекомендації

1. Методика визначає особливості проведення відповідності всіх сортів міскантусу гігантського (*Miscanthus* × *giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkinson & Renvoize) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Методика).

2. Методика поширюється на Український інститут експертизи сортів рослин (далі – Інститут).

3. Терміни вживаються у значеннях, наведених у Законі України «Про охорону прав на сорти рослин».

4. Інститут забезпечує проведення кваліфікаційної експертизи відповідності сортів міскантусу гігантського (*Miscanthus* × *giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkinson & Renvoize) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Експертиза).

5. Для дослідження використовують садивний матеріал у вигляді ризом.

Компетентний орган визначає кількість, якість, дату й місце постачання садивного матеріалу для дослідження.

Садивний матеріал постачається у вигляді ризом із трьома–п'ятьма бруньками відновлення.

Мінімальна кількість садивного матеріалу на один пункт дослідження Інституту становить 24 шт. ризом середньої довжини, характерної для сорту.

Для проведення Експертизи використовується садивний матеріал здоровий на вигляд, не уражений хворобами, не пошкоджений шкідниками та який відповідає вимогам, встановленим Компетентним органом.

Садивний матеріал для дослідження не обробляється.

6. Дослідження тривають два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності Експертизу продовжують на третій. Експертизу проводять у двох пунктах досліджень Інституту (основному та додатковому). Експертиза на додатковому пункті дослідження здійснюється за клопотанням заявника для врахування результатів досліджень на випадок форс-мажорних обставин на основному пункті дослідження.

Дослідження виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст, розвиток рослин і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано в другій колонці Таблиці ознак сортів міскантусу гігантського (*Miscanthus × giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkinson & Renvoize) (далі – Таблиця ознак).

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не вплинули на обстеження, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 20 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин $0,7 \times 0,7$ м.

Під час Експертизи можуть бути проведені додаткові дослідження для перевірки відповідних морфологічних ознак.

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки зазначається в першій колонці Таблиці ознак.

7. Ознаки, що використовують для оцінки відмінності, однорідності й стабільності та ступені їх виявлення наведені в другій, третій колонках Таблиці ознак. Кожному ступеню виявлення ознаки присвоєно коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

8. Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Якщо такий досліджуваний сорт може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити досліджуваний сорт серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому дослідженні.

9. Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 20 рослин допускається одна нетипова.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

10. Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

Досліджувані сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, котрі, як відомо з практики не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

рослина – плоїдність (ознака 1 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

рослина – за висотою (ознака 3 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

рослина – пагоноутворююча здатність (ознака 5 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

стебло – кількість вузлів (ознака 10 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

листова пластинка – за шириною (ознака 16 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

волоть – час виявлення (ознака 23 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

волоть – за довжиною (ознака 26 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

волоть – забарвлення (ознака 30 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

волоть – кількість гілочок (ознака 31 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

ризома – за довжиною (ознака 36 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики).

Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із досліджуваними сортами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

**Директор Департаменту
аграрного розвитку**

Ігор ВІШТАК

Додаток

до Методики визначення відповідності сортів міскантусу гігантського (*Miscanthus* × *giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkinson & Renvoize) критеріям відмінності, однорідності, та стабільності

Таблиця ознак міскантусу гігантського (*Miscanthus* × *giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkinson & Renvoize)

№ з/п	Ознака	Ступінь виявлення ознаки	Код прояву ознаки	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1. (+) PQ	Рослина: плідність L 2	триплоїд	3	
		алотетраплоїд	4	
		гексаплоїд	6	
2. (+) QN	Рослина: час початку вегетації VG 1	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
3. (+) QN	Рослина: за висотою MG 5	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
4. (+) PQ	Рослина: габітус VG 4	прямий	3	
		напівпрямий	5	
		напіврозлогий	7	
5. (+) QN	Рослина: пагоноутворююча здатність MG 5	слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	

Продовження додатка

1	2	3	4	5
6. QN	Рослина: тенденція до утворення волотей першого року життя VG 4	відсутня або дуже слабка	1	
		слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
7. (+) QN	Стебло: діаметр (біля основи) MG 4	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
8. QL	Стебло: опушення VG 4	відсутня	1	
		наявна	9	
9. QL	Стебло: восковий наліт VG 4	відсутній	1	
		наявний	9	
10. (+) QN	Стебло: кількість вузлів MG 5	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
11. QL	Стебло: вузлові бруньки VG 5	відсутні	1	
		наявні	9	
12. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG 4	відсутнє	1	
		наявне	9	
13. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VG 4	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	

Продовження додатка

1	2	3	4	5
14. QL	Листок: положення у просторі VG 4	висхідне	1	
		слабко похиле	2	
		сильно похиле	3	
15. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 4	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
16. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS 4	вузька	3	
		середня	5	
		широка	7	
17. (+) QN	Листок: піхва за довжиною MS 4	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
18. (+) QN	Піхва листка: ступінь обгортання стебла VG 4	часткове	3	
		помірне	5	
		повне	7	
19. QN	Листкова пластинка: інтенсивність зеленого забарвлення VS 4	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
20. QL	Листкова пластинка: поздовжня центральна смуга VG 4	відсутня	1	
		наявна	9	

Продовження додатка

1	2	3	4	5
21. QL	Листок: антоціанове забарвлення VG, 4	відсутнє	1	
		наявне	9	
22. QN	Листкова пластинка: інтенсивність антоціанового забарвлення VG, 4	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
23. (+) QN	Волоть: час виявлення VG 4	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
24. (+) QN	Волоть: положення у просторі VG, 5	пряме	3	
		похиле	5	
		поникле	7	
25. QL	Волоть: розташування відносно листків VG 5	нарівні з листками	3	
		виступаюча над листками	5	
		високо піднята над листками	7	
26. (+) QN	Волоть: за довжиною MG 5	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
27. (+) QN	Волоть: за шириною MG 5	вузька	3	
		середня	5	
		широка	7	
28. QN	Волоть: за щільністю VG 5	нещільна	3	
		середня	5	
		щільна	7	
29. PQ	Волоть: форма VG 5	веретеноподібна	1	
		конусоподібна	2	
		еліпсоподібна	3	

1	2	3	4	5
30. PQ 5	Волоть: забарвлення VG 5	біле	1	
		сріблясте	2	
		сріблясто-рожеве	3	
		рожеве	4	
		пурпурове	5	
31. (+) QN	Волоть: кількість гілочок MG 5	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
32. QL 5	Квіткова луска: остюки VG 5	відсутні	1	
		наявні	9	
33. PQ 5	Пиляки: забарвлення VS 5	жовте	1	
		оранжеве	2	
		червоне	3	
		світло-коричневе	4	
		темно-коричневе	5	
34. PQ 5	Рослина: тип кущіння MG 5	кореневищний	3	
		нещільнокущовий	5	
		щільнокущовий	7	
35. PQ 5	Ризома: форма VS 5	видовжено-овальна	1	
		видовжена	2	
36. (+) QN	Ризома: за довжиною MG 5	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
37. (+) QN	Ризома: за товщиною MG 5	тонка	3	
		середня	5	
		товста	7	
38. (+) QN	Ризоми: кількість MG 5	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	

Примітка:

Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик визначення відповідності сортів критеріям відмінності, однорідності та стабільності усіма країнами членами Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або умови навколишнього природного середовища це унеможливлують;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

Експертизі підлягає щонайменше 20 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 20 рослин або частин 20 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 20 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

L: лабораторні дослідження.

Загальний вигляд надземної частини рослини міскантусу гігантського

Пояснення до Таблиці ознак:

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити спостереження

Код	Назва фази росту та розвитку
1	відростання
2	кущіння
3	вихід у трубку
4	виявлення волоті
5	цвітіння

1) Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До пункту 1 Таблиці ознак. Рослина: плоїдність.

Визначають за допомогою систем PARTEC або підрахунку хромосом на тимчасових препаратах апікальної меристеми кореня або молодих листочків.

До пункту 2 Таблиці ознак. Рослина: час початку вегетації, числа місяця.

Орієнтовні календарні дати для Лісостепу України.

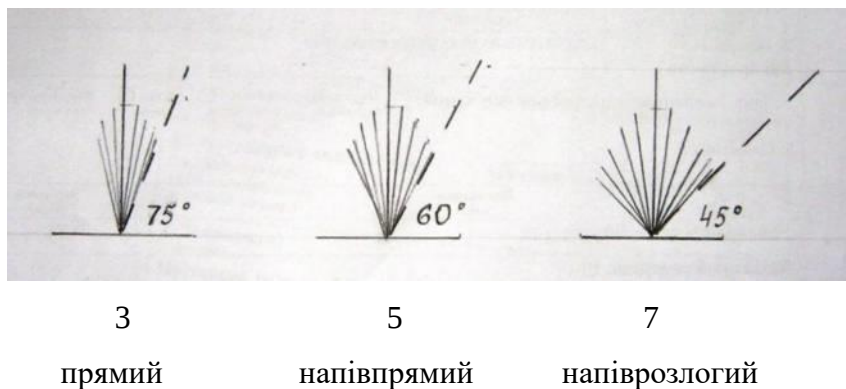
Ранній – до 10 квітня; середній – 10–20 квітня; пізній – після 21 квітня.

До пункту 3 Таблиці ознак. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 195, середня – 195–300, висока – понад 300.

До пункту 4 Таблиці ознак. Рослина: габітус.

Оцінюють візуально за кутом, утвореним між пагонами і поверхнею ґрунту.

До пункту 5 Таблиці ознак. Рослина: пагоноутворююча здатність, шт. пагонів.

Слабка – до 8, середня – 8–15, сильна – понад 15.

До пункту 7 Таблиці ознак. Стебло: діаметр (біля основи), мм.

Малий – до 8, середній – 8–15, великий – понад 15.

До пункту 10 Таблиці ознак. Стебло: кількість вузлів, шт.

Мала – до 12, середня – 12–15, велика – понад 15.

До пункту 15 Таблиці ознак. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 75, середня – 75–90, довга – понад 90.

До пункту 16 Таблиці ознак. Листкова пластинка: за шириною, мм.

Вузька – до 14, середня – 14–20, широка – понад 20.

До пункту 17 Таблиці ознак. Листок: піхва за довжиною, см.

Коротка – до 20, середня – 20–25, довга – понад 25.

До пункту 18 Таблиці ознак. Піхва листка: ступінь обгортання стебла.

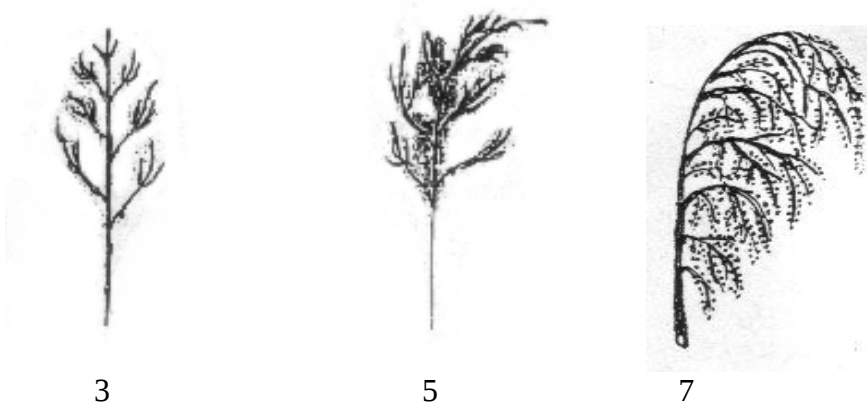
Часткове – до 1/2, помірне – 1/2–1/3, повне – понад 1/3.

До пункту 23 Таблиці ознак. Волоть: час виявлення, місяць.

Ранній – до I декади вересня, середній – I декада вересня – I декада жовтня, пізній – після I декади жовтня.

До пункту 24 Таблиці ознак. Волоть: положення у просторі.

пряме

похиле

поникле

До пункту 26 Таблиці ознак. Волоть: за довжиною, см.

Коротка – до 20, середня – 20–28, довга – понад 28.

До пункту 27 Таблиці ознак. Волоть: за шириною, см.

Вузька – до 10, середня – 10–15, широка – понад 15.

До пункту 31 Таблиці ознак. Волоть: кількість гілочок, шт.

Мала – до 20, середня – 20–30, велика – понад 30.

До пункту 36 Таблиці ознак. Ризома: за довжиною, см.

Коротка – до 7, середня – 7–15, довга – понад 15.

3

коротка

5

середня

7

довга

До пункту 37 Таблиці ознак. Ризома: за товщиною, мм.

Тонка – до 10, середня – 10–15, товста – понад 15.

До пункту 38 Таблиці ознак. Ризоми: кількість, шт.

Мала – до 20, середня – 20–35, велика – понад 35.